Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2024/4061

12.7.2024

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de verdediging van de democratie

(COM(2023) 630 final)

Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 1024/2012 en (EU) 2018/1724 wat betreft bepaalde voorschriften van Richtlijn (EU) XXXX/XXXX

(COM(2023) 636 final)

Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van geharmoniseerde voorschriften voor de interne markt betreffende de transparantie van namens derde landen uitgevoerde belangvertegenwoordigingsactiviteiten en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937

(COM(2023) 637 final)

(C/2024/4061)

Rapporteur: **Christian MOOS**

Corapporteur: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Raadpleging	Europees Parlement, 25.1.2024 Raad van de Europese Unie, 24.1.2024
Rechtsgrond	Artikelen 114 en 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Bevoegde afdeling	Afdeling Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Burgerschap
Goedkeuring door de afdeling	12.4.2024
Goedkeuring door de voltallige vergadering	24.4.2024
Zitting nr.	587
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	206/1/7

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. De liberale democratie in Europa wordt aangevallen, zowel van buiten de Europese Unie (EU) als van binnenuit. De afgelopen jaren zijn aanzienlijke stappen gezet om de Europese democratie bestand te maken tegen deze bedreigingen, maar er moet nog veel meer worden gedaan om de EU, haar democratie en, meer bepaald, de komende Europese verkiezingen te beschermen ([1]).

1.2. Maatschappelijk middenveld, burgers en sociale partners spelen een cruciale rol bij de bescherming en borging van de Europese democratie. Hun deelname aan de politiek op Europees en nationaal niveau dient dan ook verder ontwikkeld te worden. Daartoe moeten acties worden ondernomen die verder gaan dan de voorstellen van de Commissie, zoals aanbevolen in dit advies.

1.3. Juist daarom valt het te betreuren dat het pakket ter verdediging van de democratie veel te laat is voorgesteld om nog vóór de Europese verkiezingen van 2024 naar behoren doorgevoerd te kunnen worden, en dat de suggesties van het EESC met betrekking tot het actieplan voor Europese democratie ([2]) er niet in terug te vinden zijn.

([1]) Met "democratie" bedoelt het EESC altijd "liberale democratie".
([2]) PB C 341 van 24.8.2021, par. 56.

1.4. Buitenlandse inmenging in de democratische processen van de EU vormt een wezenlijke bedreiging voor de Europese democratie en moet bedwongen worden. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) staat dan ook volledig achter de doelstellingen van de voorgestelde richtlijn, maar wijst de daartoe voorgestelde middelen resoluut van de hand. Om marktverstoringen en een lappendeken van regelgeving te voorkomen dringt het EESC aan op een alomvattende aanpak op EU-niveau die geen extra kosten of risico's met zich meebrengt, aanbieders van belangenvertegenwoordigingsdiensten niet stigmatiseert, de ruimte voor het maatschappelijk middenveld in de EU niet inperkt, het toepassingsgebied van de huidige nationale transparantieregisters niet verkleint en de geloofwaardigheid van de EU als speler op het wereldtoneel niet ondermijnt.

1.5. Een dergelijke alomvattende aanpak op EU-niveau om buitenlandse inmenging in de democratische processen van de EU te bedwingen moet voor alle actoren die onder de wetgeving vallen, met inbegrip van natuurlijke personen, kleine ngo's en bedrijven, duidelijk en behapbaar zijn. Met name dient de wetgeving de gehanteerde termen, in het bijzonder "belangenvertegenwoordigingsactiviteit", helder te definiëren, duidelijke criteria te bevatten om te beoordelen welke buitenlandse entiteiten onder de wetgeving vallen, alle onderaannemers in de EU te bestrijken en bestaande mazen met betrekking tot specifieke vormen van financiering te dichten.

1.6. Het EESC vindt dat er te weinig vooruitgang wordt geboekt met het versterken van de Europese dimensie bij de Europese verkiezingen en dringt er daarom op aan dat het verkiezingsproces volledig toegankelijk wordt gemaakt voor alle EU-burgers met een handicap en dat het ook inclusiever en veerkrachtiger wordt gemaakt, door het verkiezingsproces in alle lidstaten te harmoniseren. De eerste stappen daartoe zouden gezet kunnen worden door de recente hervormingen van de Europese kieswet aan te nemen, meer te investeren in politieke educatie, mensen bewust te maken van de volgende Europese verkiezingen en de politieke integratie van alle mensen die in de EU wonen te vergemakkelijken.

1.7. Het EESC dringt aan op versterking van de participatiedemocratie en innovatieve vormen van burgerparticipatie — die een aanvulling vormen op de representatieve democratie — op Europees en nationaal niveau. Dergelijke nieuwe mogelijkheden voor politieke participatie moeten eenvoudig te begrijpen zijn en mogen burgers, met name de meest kansarme groepen, niet uitsluiten door onnodige drempels op te werpen. Ook moet duidelijk worden gemaakt wat de eventuele gevolgen voor de EU-wetgeving zijn en in hoeverre de mogelijkheden om invloed uit te oefenen beperkt zijn. Met de voorgestelde algemene kaders voor effectieve participatie op nationaal niveau en met het voorstel om de website *Geef uw mening* om te vormen tot een centraal punt voor burgerparticipatie zou de goede richting worden ingeslagen. Verdere stappen, zoals hervorming van het Europees burgerinitiatief (EBI) en een EU-kader voor doeltreffende participatie, zijn echter geboden.

1.8. De beste manier om de democratie te verdedigen is bescherming van fundamentele waarden en inclusie van kansarme groepen.

2. **Algemene opmerkingen**

2.1. Als gevolg van geopolitieke spanningen en meervoudige crises vormt heimelijke buitenlandse inmenging een steeds grotere bedreiging voor democratische processen in de Europese Unie.

2.2. Het EESC is ingenomen met de vooruitgang die is geboekt in het kader van het actieplan voor Europese democratie om de Europese democratie veerkrachtiger te maken, en onderstreept dat het maatschappelijk middenveld een cruciale rol speelt bij de inspanningen om democratieën naar behoren te laten functioneren en veerkrachtig te maken. Het wijst er echter op dat belangrijke suggesties uit zijn advies over dit actieplan nog niet in de praktijk zijn gebracht en dringt erop aan dat deze snel ten uitvoer worden gelegd.

2.3. Het EESC is verheugd over de concrete stappen die zijn gezet om de betrokkenheid van burgers en maatschappelijke organisaties te verbeteren. Wel herhaalt het zijn oproep om verder te werken aan een EU-kader voor overlegvormen en aan een strategie voor een dialoog met het maatschappelijk middenveld (resulterend in een actieplan), en om de sociale dialoog te versterken ([3]).

2.4. Ook in de EU heeft de aantasting van de democratie voet aan de grond gekregen. De dreiging voor de Europese democratieën komt niet alleen van buiten de EU, maar ook van binnenuit. Een alomvattende aanpak op EU-niveau om de Europese democratieën tegen interne en externe dreigingen te beschermen is dan ook geboden.

([3]) PB C, C/2024/2481, 23.4.2024, para 1.5, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj.

2.5. De EU heeft aardig wat vooruitgang geboekt bij het verbeteren van de democratie op supranationaal niveau, al moeten de inspanningen dringend worden opgevoerd. Tijdens de Conferentie over de toekomst van Europa (CoFoE) zijn punten van zorg geuit, die vóór een mogelijke uitbreiding van de EU aangepakt moeten worden.

2.6. De Europese verkiezingen in 2024 zullen een lakmoesproef voor de veerkracht van de democratie in Europa zijn. Het EESC roept alle nationale en Europese actoren op de democratische legitimiteit van alle instituties in stand te houden en op te komen voor het beginsel dat democratie en grondrechten wederzijds afhankelijke fundamenten zijn waarop de EU en haar lidstaten zijn gevestigd.

3. **Opmerkingen over de richtlijn tot vaststelling van geharmoniseerde vereisten voor belangenvertegenwoordiging namens derde landen**

3.1. Het EESC staat alleen volledig achter de doelstelling van de voorgestelde wetgeving om belangenvertegenwoordiging namens derde landen in de EU transparant te maken, maar kan zich niet vinden in de daartoe voorgestelde richtlijn. Het dringt aan op een meer overkoepelende benadering om de dringende uitdaging die buitenlandse inmenging vormt, het hoofd te bieden.

3.2. Momenteel houden 15 EU-lidstaten een nationaal register voor aanbieders van belangenvertegenwoordigingsdiensten bij. Andere lidstaten werken aan nieuwe wetgeving. Het EESC vreest dat deze lappendeken van regels en de voorgestelde wetgeving tot nieuwe verstoringen kunnen leiden en aanbieders van belangenvertegenwoordigingsdiensten met extra kosten kunnen opzadelen.

3.3. Om illegale buitenlandse inmenging tegen te gaan moet corruptie worden bestreden. Het EESC pleit voor een sterker Europees Openbaar Ministerie en Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) om te voorkomen dat Europese besluitvormers en degenen die betrokken zijn bij de voorbereiding van besluiten door het buitenland worden omgekocht.

3.4. Het EESC vreest tevens dat de harmonisatiebepalingen van de voorgestelde richtlijn met het huidige toepassingsgebied ertoe kunnen leiden dat voortaan alleen vertegenwoordigingsdiensten die namens een derde land worden verricht, in de huidige nationale transparantieregisters worden opgenomen, terwijl dat nu nog geldt voor alle belangenvertegenwoordigingsdiensten op de interne markt.

3.5. Het EESC deelt de kritiek van lidstaten en vooraanstaande maatschappelijke organisaties zoals Civil Society Europe dat de voorgestelde wetgeving kan leiden tot stigmatisering van dienstverleners die namens derde landen belangenvertegenwoordiging verrichten. Daarmee zou de ruimte voor het maatschappelijk middenveld in de EU kunnen krimpen en de geloofwaardigheid van de EU als internationale speler die Europese waarden uitdraagt, ondermijnd kunnen worden.

3.6. Het baart het EESC ook grote zorgen dat de voorgestelde wetgeving negatieve gevolgen kan hebben voor organisaties en een afschrikkend effect kan hebben op eerlijke belanghebbenden en hun recht om financiering aan te trekken, als onderdeel van de vrijheid van vereniging.

3.7. Het EESC roept de Europese Commissie dan ook op met een nieuw wetgevingsvoorstel te komen dat voorziet in een alomvattende aanpak op EU-niveau om versnippering van de regelgeving te voorkomen en verstoringen op de interne markt weg te nemen. Daarbij dienen stigmatisering alsook extra kosten en risico's voor aanbieders van belangenvertegenwoordigingsdiensten, waaronder bedrijven en ngo's die in verschillende EU-lidstaten actief zijn, te worden voorkomen.

3.8. Het EESC is van mening dat wetgeving inzake gemeenschappelijke transparantie- en verantwoordingsnormen voor belangenvertegenwoordiging een aanvulling zou vormen op de richtlijn betreffende de bestrijding van corruptie ([4]). Transparantie- en verantwoordingsnormen voor belangenvertegenwoordiging zouden het gemakkelijker kunnen maken om legale activiteiten en illegale beïnvloeding van elkaar te onderscheiden en om vast te stellen wanneer sprake is van een belangenconflict.

3.9. Een dergelijke aanpak zou de aangegeven doelstellingen van de voorgestelde richtlijn ten goede komen en tegelijkertijd het risico dat actoren die namens derde landen belangenvertegenwoordiging verrichten gestigmatiseerd worden, tot een minimum beperken. Wel zouden sommige derde landen de gelegenheid kunnen aangrijpen om restrictievere wetten op buitenlandse beïnvloeding aan te nemen die wellicht tevens de ruimte voor het maatschappelijk middenveld beperken.

3.10. Zo is de definitie van "belangenvertegenwoordigingsactiviteit" vaag. Sommige activiteiten (bv. activiteiten met het oog op het bepalen van de agenda) worden namelijk niet expliciet genoemd, terwijl van andere activiteiten, zoals toegepast onderzoek (ten behoeve van beleidsaanbevelingen), onduidelijk is of ze al dan niet onder de definitie vallen. Dat de definities in het hele document niet duidelijk genoeg zijn, leidt ook tot onzekerheid op andere gebieden, zoals activiteiten die verband houden met de dialoog met burgers.

3.11. Mocht de Commissie de werkzaamheden met betrekking tot de voorgestelde richtlijn willen voortzetten in plaats van gehoor te geven aan het verzoek van het EESC om een nieuw wetgevingsvoorstel op te stellen, dan roept het EESC de wetgevers op om met een duidelijkere definitie van "belangenvertegenwoordigingsactiviteit" te komen, zodat natuurlijke personen en kleinere rechtspersonen kunnen beoordelen of hun activiteiten al dan niet onder de wetgeving vallen zonder dat zij zich genoodzaakt zien juridisch advies in te winnen.

3.12. Het EESC dringt aan op duidelijke criteria om aanbieders van belangenvertegenwoordigingsdiensten en hun onderaannemers in staat te stellen gemakkelijk te beoordelen of het doen en laten van een in artikel 2, punt 4), b), bedoelde publieke of private entiteit kan worden toegerekend aan een in artikel 2, punt 4), a), bedoelde entiteit.

3.13. Voorts dient verduidelijkt te worden dat zowel natuurlijke personen als alle rechtspersonen onder de wetgeving vallen.

3.14. Een gevaarlijke maas in de wetgeving is het feit dat de regels niet van toepassing zijn op institutionele steun en projectfinanciering voor organisaties, zelfs al worden deze financiële middelen in feite gebruikt voor belangenvertegenwoordigingsactiviteiten. Om deze maas te dichten is een oplossing nodig die het maatschappelijk middenveld niet met allerlei administratieve verplichtingen opzadelt.

3.15. Het EESC is verheugd dat in het register over de hoofdaanbieders van belangenvertegenwoordigingsdiensten ook alle gegevens opgenomen zullen worden van alle onderaannemers die vertegenwoordigingsdiensten verlenen, met inbegrip van "een beschrijving van de belangenvertegenwoordigingsactiviteit en de geschatte duur ervan".

3.16. De bepaling dat een geregistreerde aanbieder van belangenvertegenwoordiging binnen vijf werkdagen na de kennisgeving dat zij niet langer als een in artikel 3, lid 1, bedoelde entiteit kan worden aangemerkt, uit het nationale register moet worden geschrapt, maakt het bijzonder moeilijk om belangenvertegenwoordigingsactiviteiten achteraf aan publieke controle te onderwerpen. Het EESC stelt daarom voor om informatie over dergelijke entiteiten gedurende ten minste vier jaar na het verzoek tot schrapping te bewaren in het register, met duidelijke vermelding van de datum waarop de laatste activiteit die onder de regelgeving valt, is beëindigd.

4. **Opmerkingen inzake de aanbeveling over inclusieve en veerkrachtige verkiezingsprocessen**

4.1. Het EESC uit kritiek op het feit dat de aanbeveling slechts zes maanden voor de volgende Europese verkiezingen gepubliceerd is. Het is voor de belanghebbenden tot wie het document is gericht inmiddels te laat om nog gevolg te kunnen geven aan de aanbevelingen.

4.2. Het EESC roept het volgende Europees Parlement en de Raad dan ook op enerzijds met een meer omvattend initiatief te komen om de procedures voor de Europese verkiezingen in alle lidstaten verder te harmoniseren en anderzijds het initiatief ter verbetering van het kiesrecht van mobiele Unieburgers ruim vóór de Europese verkiezingen van 2029 voort te zetten, rekening houdend met de aanbeveling, het komende verslag van de Commissie over de Europese verkiezingen van 2024 en het verslag over het EU-burgerschap 2026.

([4]) PB C, C/2024/886, 6.2.2024, para 5.2, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/886/oj.

4.3. Het EESC betreurt dat personen met een handicap sinds de goedkeuring van het informatief rapport getiteld "Werkelijk stemrecht van personen met een handicap bij de EP-verkiezingen" ([5]) in maart 2019 en het advies "De noodzaak om te garanderen dat personen met een handicap daadwerkelijk kunnen stemmen bij de verkiezingen voor het Europees Parlement" ([6]) in december 2020, nauwelijks beter in staat zijn gesteld om hun stem uit te brengen bij de Europese verkiezingen. Ten gevolge van juridische of technische belemmeringen krijgen duizenden mensen uit alle EU-lidstaten nog steeds niet echt de kans om te gaan stemmen. Het EESC roept het Europees Parlement, de Europese Raad en de lidstaten nogmaals op om de "Verkiezingsakte van 1976 dringend te wijzigen [...] wat het mogelijk zou maken om in de hele EU normen in te voeren om te garanderen dat personen met een handicap daadwerkelijk kunnen stemmen".

4.4. Het EESC stelt vast dat meer lidstaten de kiesgerechtigde leeftijd hebben verlaagd tot 16 jaar. In dit verband roept het alle lidstaten op de kiesgerechtigde leeftijd bij de Europese verkiezingen gelijk te trekken om een gelijke participatie van jongeren op EU-niveau te waarborgen.

4.5. Politieke educatie en digitale geletterdheid voor iedereen in de EU is van het grootste belang. Het EESC pleit daarom opnieuw voor een Europees agentschap om de Unieburgers aan de hand van educatieve programma's mediawijzer te maken ([7]).

4.6. Het EESC wijst er tevens op dat eerlijke verkiezingen niet meer in alle lidstaten gewaarborgd zijn ([8]) en roept alle nationale regeringen derhalve op om ook te voldoen aan de normen van punt 11, b), van de aanbeveling. Voorts roept het de Commissie op om in haar komende verslag over de Europese verkiezingen van 2024 na te gaan of deze normen in acht zijn genomen.

4.7. Aangezien de nationale autoriteiten belast zijn met het organiseren van de Europese verkiezingen vindt het EESC dat het opleiden van verkiezingswaarnemers een taak van het nationale en Europese niveau tezamen moet zijn. Dit waarborgt een grotere mate van onafhankelijkheid van de waarnemers alsook EU-brede beoordelingsnormen.

4.8. Het is weliswaar noodzakelijk dat de informatieomgeving rond verkiezingen beschermd wordt, maar het gevaar bestaat wel dat sommige regeringen dit als voorwendsel zullen gebruiken om openbare debatten te manipuleren en een eerlijke strijd onder alle democratische partijen te bemoeilijken. Het EESC wijst er dan ook op dat mediavrijheid, mediadiversiteit en het maatschappelijk middenveld van bijzonder groot belang zijn bij het toezicht op de informatieomgeving en een eerlijk verkiezingsverloop, en roept alle democratische actoren nogmaals op om de situatie in de EU verder te verbeteren ([9]).

4.9. Het EESC beveelt aan dat financiering, zoals beschreven in punt 28, afkomstig van onderdanen van derde landen of van juridische entiteiten die niet in een lidstaat geregistreerd staan, wordt beperkt tot een maximumbedrag per jaar en volledig transparant wordt gemaakt.

4.10. Het EESC zal zich — evenals al zijn leden — inzetten om mensen bewust te maken van de komende Europese verkiezingen en de opkomst te verhogen. Daarbij zal extra aandacht uitgaan naar mensen die voor het eerst mogen stemmen en naar groepen met een relatief geringe politieke participatie.

4.11. Het EESC beveelt aan dat de logo's van de partijen op Europees niveau worden afgebeeld op de stembiljetten en dat politieke partijen worden aangespoord om de logo's weer te geven op al hun verkiezingsmateriaal.

4.12. Met het oog op het versterken van de Europese dimensie van de Europese verkiezingen steunt het EESC de door het Europees Parlement goedgekeurde hervorming van de Europese kieswet en roept het de Raad en alle lidstaten op om de hervormingen goed te keuren.

([5]) Informatief rapport van het EESC "Werkelijk stemrecht van personen met een handicap bij de EP-verkiezingen": https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/information-reports/real-right-persons-disabilities-vote-european-parliament-elections-information-report.

([6]) PB C 56 van 16.2.2021, par. 36.

([7]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de waarborging van mediavrijheid en -diversiteit in Europa (initiatiefadvies) (PB C 517 van 22.12.2021, par. 9).

([8]) Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de OVSE: Hongarije. Parlementaire verkiezingen en referendum, 3 april 2022. Verkiezingswaarnemingsmissie van het ODIHR. Eindverslag, Warschau, 29 juli 2023.

([9]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de waarborging van mediavrijheid en -diversiteit in Europa (initiatiefadvies) (PB C 517 van 22.12.2021, par. 9).

5. **Opmerkingen inzake de aanbeveling van de Commissie over het bevorderen van betrokkenheid en effectieve participatie van burgers en maatschappelijke organisaties**

5.1. Het EESC is ingenomen met de inspanningen om de participatie van burgers te verbeteren, maar herhaalt dat hun vertegenwoordiging via maatschappelijke organisaties van cruciaal belang is voor de versterking van de democratie.

5.2. Het EESC herhaalt het standpunt dat het al eerder heeft ingenomen: "Burgerbewegingen en mensen die armoede aan den lijve hebben ervaren, moeten centraal staan in het democratische betoog voor de mensenrechten. Er bestaat geen betere manier om mensenrechten, en met name sociale rechten, te verdedigen, dan in publieke ruimten en beleidsdebatten te luisteren naar de mensen die het zwaarst getroffen zijn door ongelijkheid, armoede en sociale uitsluiting." ([10])

5.3. Het EESC herhaalt dat representatieve democratie en verkiezingsprocessen de ruggengraat blijven van de democratie en de participatieve democratie in de EU en dat innovatieve vormen van burgerparticipatie aanvullende middelen zijn om gekozen vertegenwoordigers ter verantwoording te roepen.

5.4. Het EESC is ingenomen met de aanbeveling aan de lidstaten om op maat gesneden nationale kaders voor de participatie van burgers en maatschappelijke organisaties uit te werken, die de gehele cyclus van de beleidsvorming — van het bepalen van de agenda tot het evalueren van bestaande wetten en beleidsinitiatieven — zouden moeten bestrijken.

5.5. Helaas zijn in de mededeling over het actieplan voor Europese democratie geen maatregelen opgenomen om de participatie van burgers en het maatschappelijk middenveld op EU-niveau verder te ontwikkelen, rekening houdend met de resultaten van de workshops die zijn georganiseerd als follow-up van het verslag uit 2022 over de tenuitvoerlegging van het Handvest van de grondrechten, en uitgaande van een grondige beoordeling van bestaande mechanismen, waaronder het Europees burgerinitiatief.

5.6. In sommige lidstaten vormen de belanghebbenden tot wie de aanbeveling is gericht, een grote bedreiging voor de openbare ruimte voor het maatschappelijk middenveld en voor een gelijke participatie in de beleidsvorming. Sommige regeringen hebben rechtstreekse democratie ingezet als middel om de Europese democratie te ondermijnen. Daarom moet de Commissie zich blijven inzetten om burgers rechtstreeks in staat te stellen, met name in het kader van hun collectieve betrokkenheid via maatschappelijke organisaties en sociale bewegingen, op te komen voor de democratie en de ruimte voor het maatschappelijk middenveld te beschermen.

5.7. Het EESC acht niet-discriminerende toegang tot participatie, met bijzondere nadruk op de rechten van jonge burgers, burgers met een handicap en minderheden, van cruciaal belang. Om een brede participatie aan te moedigen moeten de mogelijkheden tot engagement zo eenvoudig mogelijk zijn en mogen zij geen drempels opwerpen die burgers ervan weerhouden om deel te nemen.

5.8. Het EESC deelt de bezorgdheid over sommige organisaties die proberen de democratie te ondermijnen en openbare ruimten te beperken, en roept op tot maatregelen in het kader van de nationale kaders om organisaties die de democratie en Europese waarden actief aanvallen, uit te sluiten van deelname aan de beleidsvorming.

5.9. Het EESC dringt erop aan dat de doelstellingen van alle instrumenten in het kader van de nationale kaders en de respectieve feedbackmechanismen duidelijk omschreven worden. Het moet helder zijn welke impact de instrumenten op de beleidsvorming kunnen hebben. Indien overheden in de ogen van burgers en maatschappelijke organisaties niet genoeg met de bijdragen van burgers doen, zal het vertrouwen in de democratie immers verder dalen.

5.10. Het EESC verzoekt de Commissie en de lidstaten om naast de overlegfora ook de dialoog met het maatschappelijk middenveld en de rol van het maatschappelijk middenveld in de beleidsvorming van de EU te versterken.

5.11. Het EESC is ingenomen met het streven van de Commissie om de website *Geef uw mening* uit te bouwen tot een centraal punt voor online burgerparticipatie, en roept de lidstaten op om in het raam van hun nationale kaders soortgelijke platforms op te zetten die zowel online- als offlinemogelijkheden tot participatie omvatten.

([10]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over communiceren over grondrechten en de rechtsstaat (initiatiefadvies) (PB C 100 van 16.3.2023, blz. 25).

5.12. Het EESC roept de Europese Commissie op de verordening inzake het Europees burgerinitiatief dusdanig te hervormen dat de minimumleeftijd voor het ondertekenen van een Europees burgerinitiatief in alle lidstaten wordt verlaagd tot 16 jaar en de termijn voor het verzamelen van handtekeningen wordt verlengd. Met de uittreding van het VK uit de EU is het EESC ook voorstander van een hervorming van de EU-Verdragen in die zin dat het minimale aantal benodigde handtekeningen — momenteel één miljoen — wordt verlaagd.

5.13. Het EESC beveelt aan dat alle lidstaten, zolang transparantieregisters niet overal verplicht zijn, op vrijwillige basis een transparantieregister invoeren om een transparante en ethische belangenvertegenwoordiging te waarborgen en te bevorderen, wat essentieel is voor een doeltreffende participatie van maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden.

Brussel, 24 april 2024.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE